
ANTWERPEN KLEURT SOCIAAL 2.0

Een visie op sociaal beleid in Antwerpen

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Inleiding	3
Colofoon.....	4
Goed lokaal sociaal beleid vertrekt vanuit een grondrechtenbenadering	5
Tien voorstellen voor het Antwerps sociaal beleid.....	8
1. Garandeer grondrechten voor iedere inwoner	8
2. Maak beslissingen samen.....	8
3. Werk aan verbinding tussen alle Antwerpenaren.....	9
4. Maak zorg, hulp- en dienstverlening toegankelijk	9
5. Erken en investeer in een sterk middenveld.....	10
6. Vermaatschappelijking, vanuit complementariteit.....	10
7. Diversiteit als kans	11
8. Bied experimenteerruimte	11
9. Evalueer het sociaal middenveld, correct en op maat	12
10. Creëer een stad waarin iedereen zich veilig voelt	12
Bronvermelding	13

Inleiding

Bijna 1 op 5 van de Antwerpenaren leeft in armoede. 28% van de kinderen onder 3 jaar groeit op in kansarmoede. Meer dan 1 op 5 jongeren verlaat de school zonder diploma. Ruim 24 000 Antwerpenaren staan op een wachtlijst voor een sociale woning. Een steeds stijgend aantal inwoners doet beroep op voedselbanken. De armoedecijfers in Antwerpen spreken voor zich. Er is werk aan de winkel. Deze visietekst is een uitnodiging aan Antwerpse beleidsmakers om samen armoede en uitsluiting in Antwerpen aan te pakken.

Armoede en uitsluiting aanpakken is geen sinecure. Het vergt een systematische inzet van middelen, een heldere kijk op de oorzaken en een samenwerking tussen mensen in armoede, middenveldorganisaties en beleidsmakers. Onderzoekers en middenveldorganisaties bevestigen dat een menswaardig bestaan begint met een gezonde woonst, een kwalitatieve job, toegankelijke gezondheidszorg en laagdrempelige dienstverlening op maat. Daarnaast is het van fundamenteel belang dat mensen gelijk behandeld worden: ongeacht hun geslacht, afkomst, seksuele geaardheid, religie of socio-economische status. Deze 2 factoren zijn het startpunt voor een goed lokaal sociaal beleid, met aandacht voor mensen in een kwetsbare positie.

‘Antwerpen kleurt sociaal 2.0’ is de visietekst die sociale middenveldorganisaties in Antwerpen verbindt. Deze tekst is opgemaakt door APSMO – het Antwerps Platform voor Sociale Middenveld Organisaties. APSMO verbindt bijna 40 Antwerpse sociale middenveldorganisaties, vertrekkende vanuit een gedeelde visie op de Antwerpse samenleving en goed lokaal sociaal beleid. Samen bereiken deze organisaties alle Antwerpenaren, met de focus op mensen in een kwetsbare positie. Elke organisatie heeft zijn eigenheid, een eigen aanpak, doelgroep en verhaal. Tal van werkvormen worden gebundeld, gaande van individueel gericht werk tot groepswerk. Maar ze hebben een gemeenschappelijke doelstelling: een menswaardig bestaan voor ieder individu.

Deze tekst is een uitnodiging aan alle instanties die op één of andere manier mee beleid maken in Antwerpen om deze aanbevelingen te gebruiken als leidraad voor stedelijk beleid. Wij hopen dat deze tien voorstellen mee het sociaal beleid uittekenen, in sterk partnerschap.

Colofoon

De stuurgroep APSMO bestaat op 15 november 2019 uit volgende leden.

Raeymaeckers Peter	Voorzitter APSMO, Professor Universiteit Antwerpen, Master sociaal werk
Mangelschots Eva	Directeur CAW Antwerpen
Hackethal Ilse	Directeur Samenlevingsopbouw Antwerpen stad vzw
Ruyters Tino	Directeur Free Clinic vzw
Balthau Filip	Coördinator JES Antwerpen
Huyghe Karolien	Stafmedewerker Beweging.net Antwerpen
Van den Bulck Marina	Diensthofd ABVV, regio Antwerpen
Deforce Elke	Directeur Kras Jeugdwerk vzw
Bollaert Wim	Coördinator STA-AN vzw
Mangre Mina	Coördinator Internationaal Comité
Dehertogh Britt	Lector en onderzoeker AP Hogeschool
Van Gestel Veerle	Opleidingshoofd sociaal werk Karel de Grote-Hogeschool
Vaes Theo	Medeoprichter Armen TeKort

De tekst is een uitgave van APSMO, Antwerps Platform voor Sociale Middenveld Organisaties. Het opmaken van deze visietekst gebeurde in september 2018 binnen volgende samenstelling:

Cantillon Bea	Voorzitter APSMO, Professor Universiteit Antwerpen, Centrum Sociaal Beleid
Raeymaeckers Peter	Professor Universiteit Antwerpen, OASes
Hackethal Ilse	Directeur Samenlevingsopbouw Antwerpen stad vzw
Huyghe Karolien	Stafmedewerker Beweging.net Antwerpen
Ruyters Tino	Directeur Free Clinic vzw
Mangelschots Eva	Directeur CAW Antwerpen
Balthau Filip	Coördinator JES Antwerpen
Verhoeven Rudy	Opleidingshoofd sociaal werk Karel de Grote-Hogeschool

De tekst is een herwerking van de visietekst 'Antwerpen kleurt sociaal' van OASO, de voorloper van APSMO, die in 2012 verscheen onder redactie van Stefaan Vermeulen en met v.u. Ludo Horemans, voorzitter OASO.

De tekst wordt mede ondertekend door:

1. ABVV – regio Antwerpen
2. ACV Provincie Antwerpen
3. AIF+ vzw
4. Arktos vzw – Antwerpen
5. ArmenTeKort vzw
6. Beweging.net
7. Bond Zonder Naam
8. Buurtwerk 't Pleintje vzw
9. CAW Antwerpen
10. Centrum basiseducatie 'Open School' Antwerpen
11. CM – regio Antwerpen
12. Dagcentrum De Sleutel Antwerpen
13. De Loodsen vzw
14. De Roma
15. De Voorzorg – Antwerpen
16. Dokters van de wereld
17. Emino vzw
18. Femma
19. FMDO
20. FMV
21. Free Clinic vzw
22. Ghapro vzw
23. Huurdersbond Antwerpen vzw
24. Internationaal Comité
25. JES Antwerpen
26. Kamiano – vereniging voor Solidariteit vzw
27. Kras jeugdwerk vzw
28. Levanto
29. Opleiding Sociaal Werk AP-Hogeschool
30. Opleiding Sociaal Werk Karel de Grote Hogeschool
31. Pasar vzw
32. PASH
33. Samenlevingsopbouw Antwerpen stad vzw
34. Senzo
35. Sering
36. S-plus provincie Antwerpen vzw
37. STA-AN vzw
38. SVK Antwerpen vzw
39. Thuishulp vzw
40. Uit de Marge
41. Master sociaal werk Universiteit Antwerpen
42. VFG provincie Antwerpen vzw
43. VIVA provincie Antwerpen vzw
44. Vormingplus regio Antwerpen
45. Welzijnszorg
46. ZorgKunsthuis KUZO

Goed lokaal sociaal beleid vertrekt vanuit een grondrechtenbenadering

Lokaal sociaal beleid wil grondrechten realiseren. Het Jaarboek Armoede & Sociale Uitsluiting 2017 schuift lokaal sociaal beleid als centraal thema naar voor. Het hanteert onderstaande definitie van armoede, waar we ons in de tekst op baseren:

“een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het verhindert mensen in armoede om een leven te kunnen leiden dat voldoet aan de menselijke waardigheid. Deze kloof die in de samenleving wordt geproduceerd, kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.” (Raeymaeckers e.a., 2017)

Een ‘menswaardig bestaan’ staat centraal in de definitie. Mensen in armoede hebben in mindere mate toegang tot belangrijke maatschappelijke domeinen, zoals inkomen, arbeid, onderwijs, wonen, gezondheid, hulp- en dienstverlening en collectieve voorzieningen zoals vrije tijd en cultuur. Doordat mensen in armoede worden uitgesloten, is een menswaardig leven niet mogelijk. Daarom pleiten we voor een grondrechtenbenadering op armoede.

Menswaardig bestaan

Er is een belangrijk verschil tussen ‘menselijkheid’ en ‘menswaardig bestaan’. Menselijkheid verwijst naar de basisbehoeften van elke mens. Nussbaum definieert deze behoeften als universele menselijke eigenschappen zoals gezondheid, voeding, onderdak, kleding, sociaal contact en mobiliteit. Een minimum aan basisbehoeften is nodig om te overleven.

Maar een rechtvaardige samenleving voorziet meer dan deze minimale levensbehoeften. Een rechtvaardige samenleving zorgt ervoor dat elk individu zich volwaardig kan ontplooien en kan participeren aan de samenleving. Er is een verschil tussen overleven en participeren. Menselijke waardigheid verwijst dus naar een bredere invulling dan enkel die basisbehoeften die mensen in staat stellen om te overleven (Nussbaum, 1995/2001, 2000).

Het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en de Belgische Grondwet (artikel 23 en 24) helpen ons om het concept ‘menswaardig bestaan’ te concretiseren.

Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing;

6° het recht op gezinsbijslagen.

Armoedebestrijding als verantwoordelijkheid van de samenleving om rechten te realiseren

Een grondrechtenbenadering van 'menswaardig bestaan' veronderstelt dat mensen over de nodige grondrechten beschikken, als gevolg van hun mens-zijn. Het is dus de verantwoordelijkheid van de samenleving om die rechten te realiseren (Nussbaum, 1995/2001, 2000, 2012). Deze benadering past binnen onze definitie van armoede en verwijst naar de uitsluiting op diverse gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Door 'menswaardig bestaan' centraal te stellen, stellen we de samenleving verantwoordelijk om dit voor elk individu te realiseren. Sociale rechten zijn een startpunt en dus geen eindpunt voor het debat over wat een menswaardig bestaan betekent en hoe het moet gerealiseerd worden (Nussbaum, 2001; Raeymaeckers et al., 2017). Zo ontstaat er ruimte voor discussie om gebieden toe te voegen of anders in te vullen.

Een concrete invulling van sociale grondrechten is niet in tegenstrijd met de keuzevrijheid van individuele personen. Een samenleving geeft individuen de vrijheid om te kiezen hoe zij deze rechten willen realiseren. Mensen maken keuzes op basis van politieke, sociale of religieuze overwegingen. Deze individuele keuzevrijheid moet zoveel mogelijk gerespecteerd worden. Armoedebestrijding, met als doel een menswaardig leven voor ieder individu, begint bij een gedegen armoedebeleid.

Grondrechten als belangrijke hefboom

Sociale grondrechten zijn de belangrijkste hefboom in de strijd tegen armoede en uitsluiting. Maar in de realiteit zien we dat deze grondrechten niet voor iedereen gegarandeerd en gewaarborgd zijn. Sterker nog, de principiële toepassing van de grondwet, komt steeds meer onder druk te staan.

Het **recht op arbeid** is lang niet gegarandeerd. Toch kijkt men naar een job als oplossing om uit de armoede te geraken. De druk die werkzoekenden ervaren, is hoog: wie geen werk vindt, wordt met de vinger gewezen en gesanctioneerd. Tegelijk heeft wie werkt geen garantie om uit de armoede te blijven. Er is er nood aan meer jobs voor kortgeschoolden en vaak liggen de verwachtingen te hoog voor wat nodig is in de job (bijvoorbeeld kennis van het Nederlands). Tot slot zien we dat mensen verplicht worden tot gemeenschapsdienst, willen ze hun uitkering behouden.

Het **recht op huisvesting** is niet voor iedereen vervuld. Een steeds groter wordende groep Antwerpenaren slaagt er niet in om een betaalbare en gezonde woonst te vinden. De wachtlijsten voor een sociale woning zijn ellenlang. Het aanbod sociale woningen is niet in verhouding met de hoge vraag. Heel wat huurders komen terecht in oudere, slecht geïsoleerde woningen, die ondanks de lage kwaliteit toch duur zijn. Niet

zelden worden zij slachtoffer van huisjesmelkerij. Grote gezinnen, alleenstaanden, mensen met een vervangingsuitkering of mensen met een migratieachtergrond... zijn extra kwetsbaar op de huurmarkt.

Het **recht op een gezond leefmilieu** veronderstelt dat elke inwoner in een gezonde en veilige omgeving kan wonen en leven. Maar in realiteit hangt de woonomgeving nauw samen met socio-economische situatie. Mensen in armoede leven vaker in dichtbevolkte wijken met veel achterstelling en een groter risico op een ongezonde omgeving. Daarnaast zien we dat mensen in armoede minder lang leven. Arm maakt ziek. Ziek maakt arm.

Het **recht op sociale zekerheid** garandeert vervangingsinkomens in geval van ziekte, werkloosheid, invaliditeit en ouderdom en de dekking van de kosten die verband houden met gezondheidszorgen en het opvoeden van kinderen. De sociale bijstand biedt een waardige minimuminkomensbescherming aan mensen die geen of onvoldoende sociale zekerheidsrechten hebben opgebouwd en behoeftig zijn. Maar vervangingsinkomens liggen vaak onder de Europese armoedegrens. Daarenboven worden aan vervangingsinkomens steeds vaker – en meer – voorwaarden gekoppeld.

Het **recht op onderwijs** garandeert gelijke kansen voor alle kinderen. Desondanks zien we dat socio-economische en etnische achtergrond bepalend zijn voor de schoolloopbaan van kinderen. Leerlingen die tot kansengroepen behoren, verlaten vaker de school zonder diploma en worden vaker georiënteerd naar meer technische of beroepsopleidingen.

Het **recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing** stelt dat iedereen het recht heeft om te participeren en deel te nemen aan een ruim aanbod van vrije tijd, sport, ontspanning en cultuur. Toch ervaren mensen in armoede vaak drempels.

Het bovenlokaal niveau speelt een belangrijke rol in de wetgeving. Toch is het niet te onderschatten welke rol een Antwerps bestuur heeft in het realiseren van grondrechten. Zij kan inspelen op lokale noden en zorgen voor bijkomende steun, inspanningen rond laagdrempelige dienstverlening, creëren van huisvesting of daklozenopvang, incentives voor bedrijven die diversiteit stimuleren etc. Het vergt een expliciete keuze van de stad om hierop in te zetten.

Tien voorstellen voor het Antwerps sociaal beleid

1. Garandeer grondrechten voor iedere inwoner

Grondrechten zijn het uitgangspunt van een goed sociaal beleid. Het recht op een waardig inkomen, op werk, op huisvesting, op onderwijs, op een gezonde leefomgeving en op individuele ontplooiing mag dan wel grondwettelijk verankerd zijn, in de feiten zijn ze voor vele mensen niet gewaarborgd. De feitelijke waarborging van de sociale grondrechten veronderstelt dat er rekening wordt gehouden met de structurele aard van armoede, met de complexiteit van het leven van mensen in een kwetsbare situatie en het kluwen van problemen waar mensen mee geconfronteerd worden.

Het Antwerps sociaal beleid heeft heel wat sleutels in handen om grondrechten te garanderen voor iedere inwoner. Het is noodzakelijk dat de stad elke legislatuur start met een grondige omgevingsanalyse over armoede en uitsluiting in Antwerpen. Welke groepen komen tot hun rechten? Voor welke groepen zijn grondrechten (nog) niet gegarandeerd? Wie slaagt er wel/niet in om gepaste hulp in te schakelen? Welke groepen vallen uit de boot? Welke effecten hebben beleidsbeslissingen op mensen in armoede?

Deze analyse is de basis voor een stevig en ambitieus plan, waarbij de stad zich engageert om in te zetten op mensen in een kwetsbare positie. Elke inwoner wordt in dit plan vervat, ook mensen zonder wettig verblijf die zich in een extra kwetsbare positie bevinden. Het plan wordt gestaafd met een concrete timing, cijfers... zodat de inspanningen van de stad en de resultaten regelmatig worden geëvalueerd.

2. Maak beslissingen samen

Ook mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan lokaal sociaal beleid. Zij worden helaas te weinig gehoord. De thema's waar zij van wakker liggen, staan niet hoog op de politieke agenda en hun stem weerklinkt te weinig in beleidsbeslissingen.

Het Antwerps middenveld wordt steeds vaker gezien als (louter) uitvoerder van projecten. Deze benadering doet afbreuk aan de jarenlange expertise van het middenveld. De organisaties die dagelijks werken in verschillende wijken met groepen in een kwetsbare positie zijn de voelsprietten van de stad. Desondanks krijgt het middenveld steeds minder ruimte om kritisch te kijken naar maatschappelijke en beleidsontwikkelingen. Zonder deze kritische rol, is er geen sterk middenveld.

Problemen in Antwerpen zijn complex en zijn een stevige uitdaging voor een lokaal beleid. Hierop een antwoord bieden, vergt een goede samenwerking tussen lokaal beleid, organisaties, verenigingen én mensen in een kwetsbare positie. Het Antwerps sociaal beleid moet kiezen voor een principiële invulling van participatie. Dat betekent dat mensen in een kwetsbare positie bewust worden betrokken bij de opmaak, de uitvoering en de evaluatie/bijsturing van beleidsbeslissingen. Dat is werken aan een innovatief participatiebeleid, waar inwoners actief betrokken worden.

3. Werk aan verbinding tussen alle Antwerpenaren

Verbondenheid tussen alle Antwerpenaren draagt bij tot een positief leefklimaat voor elke inwoner van de stad. De strijd aan de onderkant van onze samenleving is echter soms bits, zeker wanneer mensen met elkaar de strijd moeten aangaan om tot hun rechten te komen.

We moeten opletten voor het verglijden naar een individueel schuldmodel: doe je best, dan kom je er wel. Lukt dat niet, dan ligt de schuld bij jezelf. Anderzijds zien we ook collectieve schuldmodellen ontstaan. Groepen worden tegenover elkaar geplaatst, waardoor strijd en conflict ontstaan. Wie leeft van een invaliditeitsuitkering keert zich tegen wie een leefloon heeft. Want een slechte gezondheid kan je niet veranderen, het hebben van een job wel. Mensen zonder migratieachtergrond keren zich tegen mensen met migratieachtergrond. Want ze komen naar hier voor onze sociale zekerheid. Dit leidt tot verharding en conflict en dat merken middenveldorganisaties ook in hun werkingen.

De stad heeft een belangrijke rol en impact op solidariteit. De wijze waarop het beleid zich uitspreekt over groepen in de Antwerpse samenleving is bepalend. De stad heeft een voorbeeldfunctie in taalgebruik, beeldvorming... Een respectvolle houding tegenover iedere inwoner, zal effect hebben op de solidariteit tussen inwoners en groepen. Superdiversiteit is een realiteit en biedt mooie kansen en stevige uitdagingen.

De stad kan hierop inzetten door ontmoeting te stimuleren via laagdrempelige plaatsen in de wijken, waar mensen elkaar ontmoeten over verschillen heen, waar dialoog centraal staat en waar mensen netwerken opbouwen. Solidariteit, ontmoeting en dialoog kunnen een tegengewicht vormen voor dreigend racisme of scheefgegroeide machtsverhoudingen. Het biedt een bodem voor nieuwe ideeën en initiatieven.

4. Maak zorg, hulp- en dienstverlening toegankelijk

Goede hulp- en dienstverlening weerspiegelt het open imago van een stad. Ongeveer 1 op 5 Antwerpenaren komt niet tot zijn rechten en leeft in “onderbescherming”. Dat betekent dat mensen hun rechten niet opnemen, maar er wel aanspraak op maken. Hier zijn verschillende redenen voor: mensen kennen de juiste diensten niet, het aanbod van diensten is niet aangepast, mensen begrijpen de aangeboden informatie niet, mensen slagen er niet in om de juiste procedure te volgen... We zien dat vooral mensen in een kwetsbare positie – zoals mensen in armoede, laaggeletterden, anderstaligen – niet tot hun rechten komen. Een groep die extra kwetsbaar is, zijn mensen zonder wettig verblijf. Bijvoorbeeld de toegang tot geneeskundige zorgen voor hen openhouden, biedt garanties op goedkopere gezondheidszorg en voorkomt gezondheidsproblemen in de ruimere samenleving.

Het is de taak van het lokaal beleid om dienstverlening dicht bij inwoners te organiseren en drempels weg te werken. Door versterkte samenwerking tussen diensten worden herkenbare en laagdrempelige onthaalplaatsen in de wijk gecreëerd, waar inwoners terecht kunnen met vragen. De dienstverlening wordt aangevuld met een outreachend aanbod voor inwoners die de weg niet vinden. Proactief en op maat wordt gekeken naar de mogelijke rechten van mensen, waar dit kan, worden rechten automatisch toegekend.

De informatie die de stad aanbiedt, wordt in begrijpbare, duidelijke taal geschreven. Drempels voor mensen die laaggeletterd zijn, de Nederlandse taal niet begrijpen, die digitaal niet mee zijn... worden weggewerkt.

5. Erken en investeer in een sterk middenveld

De stedelijke context is complex en vergt stevige netwerken tussen organisaties, diensten, mensen in armoede én het beleid. De sociale sector kan ook baat hebben bij een zekere mate van goed begeleide en gestuurde vormen van vermarkting, maar men moet zeer behoedzaam zijn met de samenwerking met commerciële partners. Commerciële partners stellen winst voorop, daar waar sociale organisaties vertrekken vanuit rechtvaardigheid en solidariteit. Winst genereren uit gesubsidieerde zorg voor kwetsbare groepen is geen goede zaak.

Mensen in een kwetsbare positie hebben recht op goed opgeleide professionele werkers, die het welzijn van kwetsbare inwoners in de stad voorop stellen. Werkers bouwen een vertrouwensrelatie op met mensen, geven hen advies, informeren hen en helpen hen aan hun rechten. Door dichtbij mensen te werken, botsen werkers op structurele problemen. Antwerpen heeft recht op een kritisch middenveld dat signalen geeft en oplossingen formuleert.

We verwachten dat de stad het sociaal middenveld erkent om zijn professionaliteit en inzet op de continuïteit van diensten en organisaties. Dit vergt vertrouwen vanuit het beleid in middenveldorganisaties.

De stad stimuleert samenwerking tussen organisaties, zonder ze met elkaar te doen concurreren. Dit leidt tot een versterkt middenveld, zorgt voor meer innovatie en een breder bereik. Dit past niet binnen een marktlogica.

6. Vermaatschappelijking, vanuit complementariteit

Vermaatschappelijking is een belangrijke tendens. Mensen in een kwetsbare positie nemen een zinvolle plaats in de samenleving in, door ondersteuning op maat in hun eigen leefomgeving. Het gaat om professionele ondersteuning en ondersteuning vanuit het eigen netwerk van mensen. Vermaatschappelijking kan niet begrepen worden vanuit een subsidiariteitsprincipe, maar wel vanuit complementariteit. Zonder sterk middenveld is vermaatschappelijking niet mogelijk. De zorg voor de meest kwetsbare groepen, vergt professionele inzet.

Vermaatschappelijking omvat een pleidooi om vrijwilligers in te zetten in de zorg voor hulpbehoevenden, wat goed is. Een goede omkadering, erkenning en ondersteuning van vrijwilligers door professionele werkers, is noodzakelijk. Vrijwilligerswerk wordt steeds vaker gekoppeld aan vergoedingssystemen of voorwaarden om tot rechten te komen. Daardoor staat het principe van 'vrijwillig' vrijwilligerswerk onder druk. Tot slot zien we dat 'vermaatschappelijking' politiek begrepen wordt als een kans om te besparen op professionele zorg.

Het blijft de eindverantwoordelijkheid van het beleid om mensen tot hun rechten en tot de juiste zorg te brengen. Vrijwilligers kunnen deze verantwoordelijkheid niet overnemen. De complementaire rol van vrijwilligers moet ondersteund worden door een faciliterende overheid, een sterk middenveld en vanuit nauwe samenwerking tussen andere organisaties/diensten.

7. Diversiteit als kans

Antwerpen is divers in de breedste zin van het woord. Mensen en gemeenschappen verschillen op vlak van geslacht, huidskleur, seksuele geaardheid, religie, afkomst... In deze tekst ligt de focus voornamelijk op etnisch-culturele diversiteit, omdat hier ook voor het middenveld grote uitdagingen liggen.

In 2020 zullen minderheden de meerderheid vormen in Antwerpen. Dat is nu reeds het geval bij de -18-jarigen. Superdiversiteit is een realiteit in onze samenleving en dat zorgt voor uitdagingen en kansen. Nochtans zien we in veel diensten, organisaties en initiatieven momenteel geen weerspiegeling van deze superdiverse realiteit.

Als een stad wil inzetten op de kansen die diversiteit biedt, dan vergt dit aanpassingen op vlak van organisatiestructuur en -cultuur. Een grote uitdaging waar ook heel wat sociale middenveldorganisaties voor staan en waarvoor we graag de handen in elkaar slaan met het lokaal beleid.

De stad heeft een voorbeeldfunctie en heeft tools in handen om actief aan de slag te gaan met het eigen personeelsbeleid. Zo kan de stad kiezen voor een aanwervingsbeleid dat diversiteit stimuleert, diversiteit inzet, kijkt naar competenties en vertrekt van gelijke arbeidsparticipatie.

Daarnaast kan de stad meer samenwerken met etnisch-culturele verenigingen, moskeeën en andere gebedshuizen, koepelassociaties en zelfinitiatieven. Rechtstreekse dialoog zorgt voor een betere verstandhouding en beter inzicht in de drempels en kansen tot samenwerking.

Dit betekent ook dat racisme en discriminatie worden aangepakt. Welke wetten, regels, praktijken en mechanismen sluiten mensen uit van dienstverlening, gezondheidszorg, de woonmarkt, arbeidsmarkt...? Specifieke drempels voor mensen met een migratieachtergrond, zoals verplichte kennis Nederlands om tot rechten te komen, hoofddoekenverbod.. moeten worden weggewerkt.

8. Bied experimenteerruimte

Een sterk middenveld heeft als opdracht om vinger aan de pols te houden en in te spelen op actuele tendensen in de stad. Het zoeken naar oplossingen voor complexe problemen vergt ook de nodige experimenteerruimte. Lokaal sociaal beleid kan sociale middenveldorganisaties de ruimte bieden om in te zetten op deze labofunctie. Zo worden nieuwe samenwerkingen aangegaan, nieuwe werksoorten ontwikkeld...

Door een goede analyse en grondige detectie van sociale problemen, kan de nodige experimenteerruimte zorgen voor evoluties in het middenveld. De meeste werkvormen zoals we ze nu kennen zijn vaak van onderuit en vanuit een labofunctie ontstaan en gegroeid. Een lokaal beleid kan organisaties hiervoor ruimte en vertrouwen bieden.

9. Evalueer het sociaal middenveld, correct en op maat

Het is belangrijk dat een lokale overheid zicht heeft op de werking en effecten van organisaties. Middenveldorganisaties willen zelf ook kritisch kijken naar hun werk. Het sociaal middenveld gaat actief op zoek naar goede evaluatie-instrumenten die effecten op korte en lange termijn blootleggen.

De registratiedruk bij sociale organisaties neemt toe. Het doel voor beleidsmakers is zicht krijgen op wat sociale organisaties doen en waar ze mee bezig zijn. De overheid stelt zich vragen bij het functioneren en effect van organisaties. Het middenveld voelt dat het aantal kwantitatieve indicatoren steeds verder toeneemt. Het gevolg is dat werkers meer tijd steken in het registreren en dat hierdoor eerstelijnstijd vermindert.

Het lokaal beleid kan organisaties mee faciliteren en ondersteunen in de zoektocht naar geschikte registratiesystemen op maat. Het gaat daarbij om een mix van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren, met als beoogde resultaat het kwalitatief versterken van de werking ten gunste van de beoogde doelgroep. Het leereffect binnen de eigen organisatie moet dus centraal staan.

Elke werkvorm heeft eigen evaluatienoden. Er bestaat geen one-size-fits-all op dit vlak. Elke werkvorm heeft zijn eigen specificiteit, een eigen aanpak en dus ook een evaluatiesysteem op maat nodig. Vanuit het platform pleiten we voor een brede benadering van evaluatie waarbij niet enkel een antwoord wordt gegeven op de vraag 'wat werkt?', maar bovenal aandacht is voor de vragen 'wat werkt voor wie en onder welke omstandigheden?'.

10. Creëer een stad waarin iedereen zich veilig voelt

Iedereen heeft baat bij een stad waar mensen zich goed en veilig voelen. Cijfers geven aan dat onze steden steeds veiliger worden. Maar dat is in strijd met hoe mensen zich vaak voelen. Er is een discrepantie tussen de cijfers en de beleving van 'veiligheid' in wijken. Onderzoek toont aan dat de wijze waarop veiligheid gepercipieerd wordt door bewoners, beleidsmakers, politie... zeer verschillend kan zijn.

Net daarom heeft de stad er baat bij om met bewoners in dialoog te gaan en hen te betrekken bij het veiligheidsbeleid van de stad. Het is daarbij belangrijk om diverse subgroepen te bevragen: een oudere minder-mobiele dame zal andere klemtonen leggen dan een jonge fietsende student. Op deze wijze ontstaat een veiligheidsbeleid dat rekening houdt met alle inwoners in de stad. Bewoners vinden veiligheid belangrijk, maar hechten daarnaast evenveel waarde aan sociaal vertrouwen, betaalbaarheid en de levendigheid van de wijk. Een goed evenwicht tussen repressie en positieve aanpak in wijken is daarom noodzakelijk.

Tot slot worden maatschappelijk kwetsbare groepen – zoals druggebruikers, jongeren op straat, daklozen en mensen zonder wettig verblijf – vaker geconfronteerd met de sanctionerende zijde van instituties en systemen. Zij hebben weinig vertrouwen in bijvoorbeeld politie of hebben vaker negatieve ervaringen wanneer zij als slachtoffer zelf hulp zoeken. Dit is een pleidooi om deze groepen extra te bevragen in hun noden en behoeften.

Bronvermelding

DE LEEUW, T. (2018), *Een realistischer veiligheidsbeleid vergt beter luisteren naar verschillende bewoners*.
<https://www.socialevraagstukken.nl/een-realistischer-veiligheidsbeleid-vergt-beter-luisteren-naar-verschillende-bewoners/>

IEDERS STEM TELT (2018), *Kies voor een beleid waarin iedereen meetelt. 12 prioriteiten voor stad Antwerpen*.

RAEYMAECKERS P., NOËL C., BOOST D., VERMEIREN C., COENE J., VAN DAM S. (2017), *Tijd voor sociaal beleid. Armoedebestrijding op lokaal niveau*, Acco.

SCHUERMANS G., POPPE K. (2017), *Vermaatschappelijking van de zorg*. Visietekst Samenlevingsopbouw Vlaanderen.

STOPARMOEDE.NU (2018), *Goede dienstverlening. Ook voor ons?* Actie StopArmoede.Nu.

SWAN (2018), *Commercialisering van het sociaal werk*. Discussienota.